

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi
_____ning

20__-20__-o'quv yili uchun
“SHAXMAT SEXRLI OLAM” NOMLI

**TO'GARAK
HUJJATLARI**

To'garak a'zolari haqida ma'lumot

<i>№</i>	Familiya ismi va sharifi	Tug'ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to'liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
<i>1.</i>							
<i>2.</i>							
<i>3.</i>							
<i>4.</i>							
<i>5.</i>							
<i>6.</i>							
<i>7.</i>							
<i>8.</i>							
<i>9.</i>							
<i>10.</i>							
<i>11.</i>							
<i>12.</i>							
<i>13.</i>							
<i>14.</i>							
<i>15.</i>							

16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

O'tkazilgan xona _____

“TASDIQLAYMAN”

MMIBDO‘ _____

20__-20__-o‘quv yili uchun tuzilgan “Shaxmat sexrli olam” nomli to‘garagining
ISH REJASI

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Shaxmatni O‘zbekistonda rivojlanishi			
2.	O‘yin qoidasi. Taxta va sipohlar nomlanishi			
3.	Shaxmatdagi sipohlarning nomi va belgilanishi			
4.	O‘yinchining odob qoidalari haqida			
5.	Sipohlarning yurishi			
6.	Shoh			
7.	Rux			
8.	Fil			
9.	Farzin			
10.	Ot			
11.	Piyoda			
12.	Rokirovka			
13.	Hujum qilish			
14.	Himoyalalanish			
15.	Shohning ahamiyati			
16.	Shohga shax berish			
17.	Mot			
18.	Durang			
19.	Pot			
20.	Sipohlarning bir–biriga nisbatan kuchi			
21.	Shaxmat alifbosi			
22.	Shaxmat partiyasi yozuvida ishlatiladigan belgilar			
23.	Farzin va rux yordamida yakka shohni mot qilish			
24.	Ikki rux yordamida yakka shohni mot qilish			
25.	Ikki fil yordamida yakka shohni mot qilish			
26.	Fil va ot yordamida yakka shohni mot qilish			
27.	Farzin ruxga qarshi			
28.	Farzin fil yoki otga qarshi			
29.	Rux fil yoki otga qarshi			
30.	Fil bilan piyoda filga qarshi			
31.	Ot bilan piyoda otga qarshi			
32.	Ot bilan piyoda filga qarshi			
33.	Chalg‘itish			
34.	Jalb qilish			

Mavzu: Shaxmatni O‘zbekistonda rivojlanishi

I. Maqsad:

1. Ta’limiy: Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.

2. Tarbiyaviy: O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchilarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.

3. Rivojlantiruvchi: O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakillantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma’naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

O‘zbekiston zaminida shaxmat chuqur ildiz otganini tasdiqlovchi manbalar mavjud. Abu Rayhon Beruniyning “Hindiston”, Abdurazzoq Samarqandiyning “Matlai sa’dayn va majmai bahrayn”, Alisher Navoiyning “Majolis un nafois”, “Lison uttair”, Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma” va boshqalar tarixiy asarlarda shaxmat (shatranj)ga oid qimmatli ma’lumotlar bor. Amir Temur davrida quchli shatranjchilar Samarqandda to‘planishgan. Tabrizlik Ali ash Shatranjiy (Oloviddin at-Tabriziy) Samarqandda o‘tkazilgan musobaqalarda g‘olib chiqqan. Shatranj haqida

Nodirbek Abdusattorov

Javoxir Sindarov

Shamsiddin Voxidov

Nodirbek Yakubboyev

kitob yozib, unga o‘zining va 14-asrgacha O‘rta Osiyoda yashagan ko‘plab oliya (grossmeyster) larning mansubalarini kiritgan. U sohibqironning o‘zi bilan ham shatranj o‘ynab turgan.

XX-asrning 20-yillaridan O‘zbekistonda shaxmatning za monaviy qoidalari keng targ‘ib etilishi bu sport turining rivojlanishiga turtki berdi. Toshkent, Samarqand, Qo‘qon va boshqa shaxarlarda shaxmat to‘garaklari ochildi. Azmiddin Xo‘jayev, Sergey Freyman, Po‘lat Saidxonov, Zokir Xo‘jayev kabilar shaxmatni targ‘ib etishda jonkuyarlik ko‘rsatishdi. 1930-yildan erkaklar, 1935-yildan ayollar o‘rtasida O‘zbekiston chempionatlari o‘tkazila boshlagan.

Mustaqillikka qadar Respublikamizda yagona xalqaro grossmeyster (O‘zbekistonning birinchi xalqaro grossmeysteri G. Agzamov 1984-yil) bo‘lgan bo‘lsa, bugungi kunda 20 dan ortiq shaxmatchilarimiz shunday yuksak unvonga sazovor bo‘lishdi. Nufuzli musobaqalarda yuqori natijalar ko‘rsatgani uchun xalqaro shaxmat federatsiyasi FIDE shaxmatchilarimizga xalqaro grossmeyster unvonini berdi: Valeriy Loginov, Aleksandr Nenashev, Grigoriy Serper, Sergey Zagrebelskiy, Saidali Yo‘ldoshev, Aleksey Barsov, Mixail Saltayev, Rustam Qosimjonov, Rena Mamedova, Shuhrat Safin, Marat Jumayev, Toxir Voxidov, Jaxongir Voxidov, Anton Filippov, Jo‘rabek Xamroqulovlar, yaqindagina ular safiga yosh iftixorli sportchilarimiz Nodirbek Abdusattorov, Javoxir Sindarov, Nodirbek Yakubboyev, Shamsiddin Voxidovlarning qo‘shilishi quvonarli bo‘lgan bo‘lsa, Nafisa Muminova, Sarvinoz Qurbonboyeva, Irina Gevorgyanlarning qo‘shilishi esa mamlakatimizda ayollar sportining ham shiddat bilan ravnaq topayotganligini ko‘rsatmoqda.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotlarini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

Mavzu: O‘yin qoidasi. Taxta va sipohlar nomlanishi

I. Maqsad:

- 1. Ta‘limiy:** Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.
- 2. Tarbiyaviy:** O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchlarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.
- 3. Rivojlantiruvchi:** O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakllantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

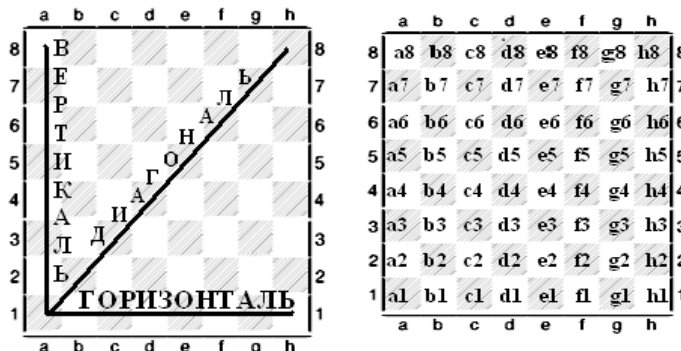
III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma‘naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

Shaxmat o‘yini ikki kishi o‘rtasida o‘ziga xos aql-idrok musobaqasi bo‘lib, ushbu musobaqa shaxmat taxtasida sipoh surish orqali amalga oshiriladi. Ikki raqib o‘yinchilar o‘yin qoidalariga rioya qilgan xolda imkon qadar tezroq raqib shohini mot qilish va shu bilan o‘z shohini hujumdan himoyalanihidir.

Shaxmat taxtasi kvadrat shaklida bo‘lib, u 64 ta kichik kvadratlardan iborat. Kichik kvadratlar yarmi oq va qolgan yarmi qora ranglarga bo‘yalgan.

Shaxmat taxtasini kitob, jurnal yoki gazetalardagi bosilgani diagramma deb ataladi. Shaxmat diagrammasidagi vertikal qatorlar 1 dan 8 gacha raqamlangan, gorizontalar esa lotin alifbosining birinchi harflari: a (a), b (be), c (se), d (de), e (ye), f (ef), g (je), h (ash) bilan belgilangan.

64 katakning har biri o‘z nomiga ega. Ular vertikal raqam va gorizontalar harf bilan ifodalanadi (1-diagramma).

Demak, oq ruxlar terilgan, burchakdagi xonalar a1 va h1, qora ruxlar terilgan xonalar esa a8 va h8 xonalaridir. Taxtaning bir xil (oq yoki qora xona) xonalarni tutashtruvchi qiya liniyalar diagonallar deb ataladi (1-diagramma). Chunonchi, a1-h8 diagonali, c1-h6 diagonali va hokazo. a4 xonasidan ikkita, ya‘ni a4-e8 va d1-a4 diagonallarini o‘tkazish mumkin. Sipohlarning kuchi bo‘yicha asosan ikki xil sipohlar (shoh, farzin, rux, fil, ot) mavjud. Farzin bilan rux og‘ir sipohlar, fil bilan ot yengil sipohlardir.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotларini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

Mavzu: Shaxmatdagi sipohlarning nomi va belgilanishi

I. Maqsad:

1. **Ta’limiy:** Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.
2. **Tarbiyaviy:** O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchlarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.
3. **Rivojlantiruvchi:** O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakillantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma’naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

O‘ZBEKCHA NOMI	O‘ZBEKCHA YOZILISHI	СИПОН	RUSCHA NOMI	RUSCHA YOZILISHI	ФИГУРА	INGLIZCHA NOMI	INGLIZCHA YOZILISHI
SHOH	Sh		КОРОЛЬ	Кр		KING	K
FARZIN	Fz		ФЕРЗЬ	Ф		QUEEN	Q
RUX	R		ЛАДЬЯ	Л		ROOK	R
FIL	F		СЛОН	С		BISHOP	B
OT	O		КОНЬ	К		KNIGHT	N
PIYODA			ПЕШКА			PAWN	

Yurtimizdagi shaxmat kitoblarida sipohlarning yurishlarini yozishda asosan ruscha yozuvdan foydalanilganligi sababli, biz ham sipohlarning yurishlarini yozishda ruscha yozuvdan foydalanmiz.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotlarini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Hujjat Word variantda beriladi.

Zokirjon Admin bilan

90-530-00-68 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog'lanishingiz yoki nza4567 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi

40 listdan iborat 34 soatli "Shaxmat" to'garakni to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

Narxi: 20 ming so'm

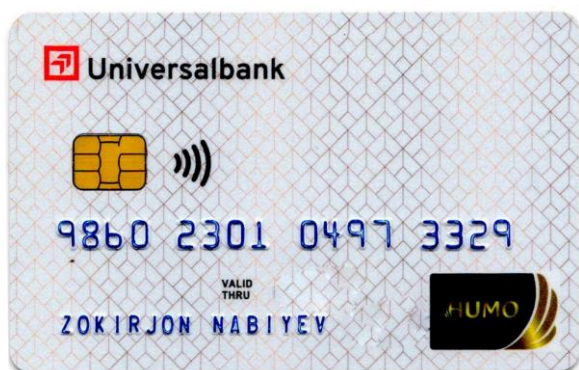
Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.
Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.